

in his, que sequuntur, jungitur hoc verbum, cum par-

prelo, in: posterior opprobrium. Hoc sibi proprie

lucet, et in manu tua. Recole probabiliter Syntaxin

verbi, vides: Vides ut tradas, &c. ceteris pare-

thei inclusis. Hieron. Ut datur in manu tua.

Romanum Placitum: Ut tradas eos in manibus tuis. Hebr.

Ad dandum in manu tua. בידך להם. In codicibus

Septuaginta. Aquila: Παιός ο παρρησιος: prior est,

oppresso, in: posterior opprobrium. Hoc sibi proprie

lucet, et in manu tua. Recole probabiliter Syntaxin

verbi, vides: Vides ut tradas, &c. ceteris pare-

thei inclusis. Hieron. Ut datur in manu tua.

Romanum Placitum: Ut tradas eos in manibus tuis. Hebr.

Ad dandum in manu tua. בידך להם. In codicibus

Septuaginta. Aquila: Παιός ο παρρησιος: prior est,

oppresso, in: posterior opprobrium. Hoc sibi proprie

lucet, et in manu tua. Recole probabiliter Syntaxin

verbi, vides: Vides ut tradas, &c. ceteris pare-

thei inclusis. Hieron. Ut datur in manu tua.

Romanum Placitum: Ut tradas eos in manibus tuis. Hebr.

Ad dandum in manu tua. בידך להם. In codicibus

Scriptura locutio em-

Scriptura est hujusmodi locutio, ut idem in manus suas

Veram videram, veluti per adagium, nominetur. Veram

videram que fit in Ecclesia sustentanda, desiderium vocat

Paulus: *μαρτυροῦμαι, solum factum*, non ob absentiam

mariti tantum, sed aliorum desititum solario, Dereli-

ctum a patre & matre assumit Deus d. *pallis corvorum*

Arbitrium ejus, ut utatur pro arbitrio, faciatque quod

voluerit. Afferet exempla a quibus adhuc plura produc

possunt, & his similia dandi, vel commendandi, vel ponendi

in manus b. Respondeo interdum unicum & singularem

formulam uno tantum in loco reperiri. Deinde tradere

formulam uno tantum in loco reperiri. Deinde tradere

formulam uno tantum in loco reperiri. Deinde tradere

Arbitrium ejus, ut utatur pro arbitrio, faciatque quod

voluerit. Afferet exempla a quibus adhuc plura produc

possunt, & his similia dandi, vel commendandi, vel ponendi

in manus b. Respondeo interdum unicum & singularem

formulam uno tantum in loco reperiri. Deinde tradere

formulam uno tantum in loco reperiri. Deinde tradere

formulam uno tantum in loco reperiri. Deinde tradere

Vertical marginal notes on the left side of page 142, including references to Lucet, Augustinus, and other commentators.

Vertical marginal notes on the left side of page 143, including references to Hieronimus, Augustinus, and other commentators.

Vertical marginal notes on the right side of page 143, including references to Hieronimus, Augustinus, and other commentators.

144 macula erit antethronum Dei, nec habebit quod possit purgari. Thomas quod actio peccati in vita futura cessabit, reatu tamen manente, nec erit ulla eius utilitas, sicut interitum est in vita, ubi Deus permittit, propter illam castam, ut propter patientiam Martyrum, Tyrannorum persecutionem: atque ita deiciatur Antichristus cum Iuis, aut Lyran. in ignem Inferni, sicut virgam pater projecit post debitam filii castigatorem. Dionysius, quod mortuo Antichristo, sectatores eius violent deiciant, & pravaricari, sicut ille fecit: sed repetimus superuenient illis interitus b. Alii, quod ita Deus inquirat iniquitates, quod nulla sit impunita. Sed, ut dixi, lentus planus est, si Deus inquirat in peccatum, illico auctorem eius convincendum ita, ut obmutescat, ligatis manibus nihil ultra valeat: mittatur quoque in tenebras exteriores c: si transeas, eum non luperefc cognoscas, si queras non invenias locum eius d. Inde verò præterea sequitur illud aliud, ut quæsto, & castigato peccatoris, & maligni peccato, non inveniantur qui deinceps, saltem per aliquod tempus, talem velle imitari peccando. Non incepto possit locus totus ad furem cum furto deprehensum accommodari: Contere brachium, vel defleat manum ejus: quæretur possessa peccatum illius, & non invenietur, sublata ei furandi facultate. Colligit hinc etiam Basilus f, peccati substantiam ac entitatem nullam esse, sed ejus naturam in defectu, & nihilo consistere, ejusque tenebras tam diu durare, quam diu præterea actiones durant: his sublatis evanescente substantiam ipsam. Non negaret tamen habitabilem, & inhaerentem maculam, quæ post actiones pravæ remanet, donec deleatur per gratiam: neque relictos malos habitus positivos, qui ad similes malas actiones inclinant.

Verf. 37. vel 16. J Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi: peribitis Genes de terra illius. Verf. 38. vel 17. J Desiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua. Verf. 39. vel 18. J Judicare pupillo & humili: ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

Hic tandem præ gaudio gestiens, & cum exultatione infulans impijs negatoribus divinx providentiæ pronuntiat mentiti istos. Dominum enim super omnia regem esse, ac regnaturum, & recturum semper: quin & illos de hac terra communi detracturum, five de vita: vel de possessione ejus terre, quam inique iniuriant: vel etiam privaturum omni spe consequendæ terræ viventium, atque beatitudinis æternæ. Quod articula verò ad justos, quos vexant impii, eorum desideria exaudire solere: & ad ipsam voluntatem, animique præparationem, ut ipsum deprecetur, aures applicare: Hac autem facere iudicio, ut pauperum, & pupillorum, similitumque afflictorum iudex cognoscatur, ac vindex: & impii dignis castigati pennis, discent se homines mortales esse, nec supra conditionem suam hic agentes humi, extollere se adversus æquales, Deum ipsum, debere.

Dominus regnabit in æternum, & in sæculum sæculi. Hieronymus: Dominus rex sæculi, & æternitatis. Codices Complutensis, Regii, alique, Dominus rex. Eadem vox pro variis punctis aut verbum est, aut nomen **Malach**, & **melech**. Occurrit his verbis, ut observat Chryostomus, eis, qui perturbantur, eo quod peccatores non statim pgnas dent. Quid times, quid formidas? non est iudex temporaneus, finem enim non habet regnum ejus. Esi enim nunc non det pœnas, qui invari dominatur, qui est raptor, qui avarus, omnino tamen dabit: manet enim qui exigit, & regnat perpetuo. Adjecta ad hoc Euthymius, de regno quod Christus post resurrectionem accepit ut homo, quum sibi datam dixit omnem potentatem in celo, & in terra. Cæssiodorus. & alii exponunt de regno eodem, sed post extinctum Antichristum, quia potestas Christi potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum ejus

quod non committetur h: & cuius non erit finis i. Hieron. venient, quod Hebraicè est **eternitas**. Chaldicè, **peribitis**, quod Hebraicè est **eternitas**, futurum, idem significat. si est in vita, & deinceps, idcirco esse imperativum. Ac si utitur pro imperativo s: & quod omnino futurum est, jam ut factum contingit propheta. Communionem. Chryostomus interpretatur: **eternitas**, ait, **dominus æternus**. Apollinarius, **impræcationem**: **Φύλα κληρονομίας** εστί ητις εστί δικαιοσύνη γαλιλ, Tribus impijs ortis de sua perant terra. Terram Dei, vel hanc omnem præteritum habitabilem, velque promissionis dicebatur. & Dei peculiariter erat, quia ibi colebatur, ubique debebat David, vel domicilium iustorum defunctorum, omnique Beatiorum apte intelligi puto posse, non secundo dumtaxat modo, sicut nec per Genes occupatores solos iniquos illius Pharaonis, ut voluit Agellus, qui totum de istem Psalmum interpretatur. Didymus myticè **terram Dei** cor justis sumit, à quæ perant Genes, id est, mala desideria, & cogitationes.

Genes genericè quolibet impijs, & incredulos, ac Gentilium viventes in morem vocat quos profanos barbarosque nominare consuevimus. **Terre de terra**, idem est, quod **terra in facie terre**: sicut **terra de terra**, de vivis altere, & interficere, ac veluti ab uberibus communis matris terræ abripere, ut alias m, docui, confisi mans illis alijs dicendi modis, **emigrare radicem altissimæ de terra viventium**, **abscindendi de terra viventium**, **o, erandi de terra viventium** p. Similes hæc alie formulæ, **fructum**, & **semen**, id est, sobolem, ac prolem de terra perdere q, & quod ibidem est, **à filijs hominum**, hoc est, ut desinant esse homines. Impii, inquit Salomon, de terra peribuntur.

Obijcienti locum istum nostrum Herano Judæo contra Christianos ex Gentibus, quali continetur eorum perditionem, respondet Gregentius Archiepiscopus Thephrensif, loqui de Judæis Prophetam, postquam data lege abuti sunt, & Gentibus mixti, & earum opera didicerunt, & earumdem idcirco nomen consecuti sunt. Argumentatur verò etiam, non nos de nostris, sed illis peribisse de terra sua: nos namque ipsorum terram occupare; illos, ut non essent illarum, quam promittat Deus, dederatque, exterminatos, quum nec eas Genes prout just fuerant exterminassent, verum una cum illis commercium habuissent, & mores imbibissent. Afferit præterea vaticinia de hac Judæorum dispersione.

Desiderium pauperum exaudivit Dominus. Hieronymus. **Audisti Dominus**, quo pacto etiam habetur Hebraicè **שמעתי** **scamabbiha**, & in Biblijs Complutens. Regiique, **exaudivit deprecationes**, & apud Theodoretum, & Euthymium, & in Pleratio Ambrosiano Chaldaea paraphrasis convenit cum nostra, **Desiderium pauperum auditum est terræ**. Videat quidem secunda persona sequentibus, **audivit auris tua**, melius congruere, tamen personarum crebriò mutatio fit. Putant Didymus, & Euthymius de illo uno didicero sermonem esse, quod desideravit Iustus, ut qui flagrabant ab Antichristo vexati, ut iudicij dies a veniat.

Desiderium. J Oratio est, quia quæ fieri peroptamus, hæc itidem orate consuevimus, ait Antiochenus Theodorus. **Animarum clamor** noster, magnum est desiderium, inquit Gregorius, & Rupertus n. **Non expectat Deus verba, sed solis cogitationibus adveniat**, ut scribit Bernardus x; qui etiam eodem vocat **desiderium y**, antequam enim clamet, exaudit Deus. Et desiderium suum justis dabitur a; cupit barque Job ut suum Omnipotens audiret desiderium b. Christus ea oratione quam habuit ad Patrem, antequam Lazarum resuscitaret, gratias agere te dixit, quoniam iam is audisset illum c, non quod verbis prius ora verit pro Lazari suscitatione, sed quia voluit Pater eum facere quod Christus ut homo, atque voluntate humana volebat, ut Origenes d docet. Chrylost. Theophylactus, Leontius, Euthymius; est quoque Origenes addit, nescius probandum, conatum peccari, sed præventum ab eo, qui dixit: **Antequam e, clamans, ego exaudiam**, atque prius quam orare coepisset, jam reddidisse Lazarum animam ad corpus.

Nihilominus, proprie loquendo, solum desiderium, a & **deus**, non oratio, donec accedat quadam denunciatione per sermonem, saltem internum, & **deus** evadat in **deus**, ita ut propterea fit actus intellectus, ut docet Thomas a. Quia tamen à Deo tacti, ac mente peritioris quod desideramus, ipsum desiderium dici solet oratio. Idem descendum de precibus nostris ad Sanctos, etiam sine voce, quum sensibus carentes animæ non percipiunt, tradit Auctor libri de Cognitione veræ vitæ b. Quum anima nostra, inquit, aliquid secundum Deum desiderat, hoc sibi à Deo per Sanctos dari, siue corde, siue lingua, siue voce postulant; anime Sanctorum, quibus est idem videre, quod videre, & d' converso, non voces sed verba, nempe interna, inveniunt, desiderat a eis à Deo impetrant; & habetis scriptum. **Desiderium pauperum exaudivit Dominus**, Hactenus ille. Nec Moles nec Jeremias colloquentes cum Deo, & infantiam caulari sunt, sed quò locutura essent cum hominibus: attendit enim ille voces magis cordis, quàm oris.

Præparationem cordis eorum audivit auris tua. Hieronymus. **Præparasti cor eorum**, intendere facis aures tuas: vel, **Diriges cor eorum**; auscultabit auris tua, & attendet d. Chaldæicè: **Arripis cor eorum**; arripesque aures tuas ad orationes eorum. Egrejum sanè documentum interpretationes hæc exhibent: præparandam à nobis esse animam ante orationem e, ne simus quasi homines qui tentant Deum; sed simul hanc ipsam præparationem esse ad eodem Deo, qui nullo magis cor ad orandum, sicut oportet, aperit, quum, quid oramus, nesciamus, quæ tabia, quæ sibi aperiti poterit, qui ore vult annuntiare laudem ejus. Denique exaudito pendet ex hac dispositione ut suggerat Deus nobis ea petere, quæ concessurus est.

In editione Regia, & Complutensii est **Grego rj** **immundus** **reus** **reus** **reus**, &c. Et Latine: **Immundus est cor eorum** attendit auris tua. In Sixtina Græcis in aculat calu, & **reus** **reus**, &c. Pro hoc nomine **synmachus**, Theodoroto testis, **preparavit dixit preparavit**. Cassiodorus legit **compendentiam**, inemini Haymo; prior autem notat hoc verbum esse violentius: ubi conjuratis quodammodo anime viribus aliquid ardore mentis appetitur. Rupertus h, numero plurali, **preparations**. Idem Caliodorus, **exaudivit**. Pleratium Romanum: **Desideria cordis eorum exaudivit auris tua**. Ambrosianum: **Præparationes cordis eorum in specie auris tua**.

Ceterum præparationem, siue quæ præparatur à Deo, siue quæ per gratiam ejus præparamus nos, ita ut desiderium illud bonum fit ex præparatione Dei, ut ait Thomas, præter communionem lenium de oratione, ut petamus quæ sunt illi grata, & ad quæ libenter attendat, seu ut quam ceteris quæ vult petere, tam Deus eitò dignetur exaudire: patientem expectationem divinx opis ac iudicij interpretantur Augustinus, Remigius, Rufinus, Ludolphus: juxta illud: **paratum cor meum Deus, paratum cor meum**. Euthymius cor rectum, nullo vitio impeditum: vel Prophetarum desiderium de incarnatione, & promptos animos ad suscipiendam fidem Christi: Beda, bonam affectionem: iterum Remigius, meditationem: Haymo id, ad quod omni conatu virum nititur quis, orando, assequi. Rupertus h, cognitionis sanctus, quæ præcedat petitionem, quod etiam inuit Bernardus l, præctans de pijs sermonibus euntium in Emmaus m: Dionysius promptitudinem adherendi Deo in adversis fideliter: Valentia, cum desiderio rerum celestium præparationem operum bonorum, quibus obtineantur.

Commodi omnes, pique ignis, quos ferunt etiam editiones Hebrææ, & Chaldææ, quæ simul significant **stabilitatem**, ac **firmam aeternitatem**: quum quis certus quodammodo sit impetraturum, addit Deum, postulans in fide, nihil hæsitans. Habet qui vult copiosam in his quæ attingimus de nonnullis bonæ orationis conditionibus differendi materiam. Indicæ contentus ero: nec in gero de figuratis dumtaxat membris Dei monium; vel perinde esse, siue **aurem illius audire**, & **exaudire**, siue **insistere vitas**, quod habet Ambrosianum Pleratium; & **insensu enim dius** de omni alio tenet usurpatum. Cyrillus a Alexandrinus accommodat istum sententiam ad Gentiles, qui promptiores fuerant ad credendum, quàm Judæi.

In Psalmum IX. Vers. 38. 39. 45

Judicare pupillo, & humili. Hieronymus in alio Psalmof, ubi legitur, **judicate egeno**, & pupillo: reddi, **judicare pauperem**, & pupillo. Neque verò semper, quum de pupillo, & paupere iudicium exercetur, pro illis iudicandum est, quem cavet Deus ne in iudicio miferetur pauperis: a. Hæc consilium majorem in modum curat Deo esse tales personas, & easdem nostræ ab eodem commendari, ut pupillis simus ut patres: & viduis ut viri; verum ita, ut causas eorum, qui deseri solent, expeditamus, nec tamen aliquid miferere conditioni contra jus demus. Quod apud Isaiam præcipitur **judicare pupillo**, Chaldæicè habetur, **judicare iudicium ejus**. Ut non apponat ultra magnificare se homo super terram. Hieronymus, **Et nequam ultra superbiat homo de terra**, Felix: **Ne pergas amplius contere hominem ex terra**; vel, **Ne addat amplius, ut opprimat hominem ex terra**, id est, homo impius, homo terrenus, iustus, vel conterat, & expellat impius hominem de terra, id est è mundo. Conveniant alii hebraizantes in possessioe verbo lenis, vel ut non terreat: vel ne sit ultra ut formidet homo ex terra, nempe ab impio pupillus, & humilis; vel ne tenet amplius viribus suis fidere miserabilis hominico, prognatus è terra; Chaldæicè, **Ne apponat filijs hominum ut conterantur à conspectu imperiorum terre**.

Oritur discrepantia ex varia notatione verbi **מבאר**, **rabat**, quod significat **contere**, pavere, terret; & præterea roborare, fortificare, prevalere. Eodem tandem tamen omnia referuntur, ne scilicet impio potestas fiat amplius alios vexandi, unde magis insolens superbia, se ipsum magnificet, cervice incedat magna & crecta, quod est **מגדל**. Homo, j. vitem, abjectum, ærumnosum valet; **וּמַלְאכּוֹת**, ut aliquoties monimus. Lege verum vigesimum primum, **Ut sciant Genes quoniam homines sunt**. Super terram. Ut non magnificet se homo super terram, seu in terra. Posset alioqui ista **מַלְאכּוֹת** de terra, vel ex terra, & velut Epithetum hominis Enos visus & abjecti esse, ac descriptio, declarans esse de terra, ut exposuit Hieronymus, hoc est terrenum. Quid superbia, terræ & cinis.

PSALMUS DECIMUS.

I In finem, Psalmus David.

IN Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: Tranfigra in montem sicut passer; Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum pat-

K 3 rave.